

ЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ ДЛЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті відзначено, що останнім часом банківська система України досить активно розвивається під впливом іноземних інвестицій. Сектор банківських послуг дедалі більше привертає увагу іноземних інвесторів. Тому в даному дослідженні висвітлено особливості впливу іноземного капіталу на розвиток та функціонування вітчизняної банківської системи.

В статті отмечено, что в сегодняшнее время банковская система Украины достаточно активно развивается под влиянием иностранных инвестиций. Сектор банковских услуг все больше привлекает внимание иностранных инвесторов. Поэтому, в данном исследовании освещены особенности влияния иностранного капитала на развитие и функционирование отечественной банковской системы.

The article noted that last one time banking system of Ukraine is actively developing under the influence of foreign investment. Banking sector is increasingly attracting the attention of foreign investors. Therefore, this study highlights the particular impact of foreign capital for development and operation of domestic banking system.

Ключові слова: банк, банківська система, банківські послуги, іноземний капітал, фінансовий ринок.

Банки, створені за участі іноземного капіталу, поступово розширюють свою діяльність на вітчизняному ринку, а деякі з них вже зміцнили свої позиції. Однак, варто зазначити, що існує загроза поступового витіснення вітчизняних банків із традиційних для них секторів фінансового ринку. Зважаючи на те, що банківська система фактично є гарантом фінансової безпеки держави, залежність від кон'юнктури на світових ринках зробить її вразливішою до глобальних фінансових криз. За таких умов постає питання збереження конкурентних переваг вітчизняних банків.

Дослідженням цього питання займалися такі видатні вітчизняні економісти: В.Геєць, М.Савлук, О.Барановський, Н.Шелудько, Т.Смовженко, В.Мищенко. В.Геєць розглядав комплексний підхід до визначення переваг, недоліків, тенденцій та механізмів протидії небезпекам протидії збільшення іноземного капіталі в банківській системі України [2, с.1-8]. У своїх працях О.Барановський розглядає проблеми відкриття іноземними банками в нашій країні своїх філій. більшість економістів негативно відносяться до збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі України [1, с.12-20]. Аналіз досвіду іноземних країн в оцінці присутності іноземного капіталу у банківській системі країн-реципієнтів проведено у статтях В. Мищенка [3, с.3-14]. Загалом, аналіз публікацій свідчить про те, що дане питання є важливим та актуальним для подальшого розвитку банківської системи України.

Метою дослідження є визначення вплив та роль іноземного капіталу на розвиток та функціонування банківської системи України.

Відповідно до сформульованої мети поставлені такі завдання: охарактеризувати стан та розвиток ринку банківських послуг в Україні та відмітити вплив іноземного капіталу на функціонування національної

фінансової системи.

Об'єкт дослідження – банківська система України; предмет дослідження – особливості функціонування та розвитку банківської системи України під впливом іноземного капіталу.

Нацбанк повідомив, що частка іноземного капіталу в українській банківській системі збільшилася з 29,5% на початок 2010 року до 35% станом на 01.01.2011 р. Збільшення присутності нерезидентів відбувалося одночасно зі зростанням капіталізації банківської системи. За минулий рік зареєстрований статутний капітал банків зріс на 67% – з 28,5 млрд. грн. до 43,729 млрд. грн. [4].

В цілому, прихід іноземних банків до України пояснюється тим, що вони тут можуть отримати більшу норму прибутку (через високий ризик самих інвестицій), аніж у «своїх» країнах.

Важливо відзначити той факт, що часто іноземні фінансові групи приходять у регіон для обслуговування інтересів клієнтів своєї країни або клієнтів, яких вже обслуговують у своїх країнах (як правило, транснаціональні корпорації). Це видно на прикладі Citibank Україна, який довгий час обслуговує великі західні ТНК, не роблячи жодних спроб розвинути успіх на українському ринку.

Останнім часом експансія іноземного капіталу набрала істотних обертів. Українські власники банківських активів поспішають скористатися ажіотажем (на кожен привабливий український банк претендує мінімум 3 західних фінустанови) і сталими високими цінами. Якщо на початок 2010 року кількість банків з іноземним капіталом становила 39, то на кінець року їх було вже 48.

Найбільшими операціями щодо продажу вітчизняних банків можна вважати продаж двох банків групи «ТАС» шведському Swedbank за \$735 млн. і банку «Форум» німецькому Commerzbank за \$600 млн.грн. Вже в минулому році закрито операцію з продажу UniCredit Group «Укрсоцбанку» за 1,525 млрд. євро. Крім того, після тривалих чуток про продаж і заперечень з боку самого банку, групі Intesa Sanpaolo (яка раніше хотіла купити «Укрсоцбанк», але операція зірвалася) за \$750 млн. було продано «Правекс-банк». Остаточне оформлення решти операцій і збільшення капіталу в уже проданих банках найближчим часом може збільшити частку іноземного капіталу до 50% [7].

Через відсутність явно привабливих активів у верхніх позиціях банківських рейтингів інтерес іноземних інвесторів перекинувся на українські банки третьої рейтингової десятки і навіть дрібніші банки. Минулого року кіпрський Marfin Popular Bank придбав 99,2% «Морського транспортного банку» за \$137,4 млн., ізраїльський Bank Hapoalim купив 75,8% акцій АО «Укрінбанк» за \$136 млн., на ринок вийшов навіть «Банк Грузії», який за \$150 млн. придбав 94,42% акцій «УБРП» [4].

Про свої наміри прийти в Україну заявили банки Азербайджану, Південної Кореї та інших країн. Втім, частина «нерезидентів», які приходять в Україну,

самі готуються до продажу, і для них наша країна – спосіб збільшення власної ринкової вартості.

На думку аналітиків, Україна йде шляхом країн Центральної і Східної Європи, де від 60 до 90% банківського капіталу сконцентровано в руках нерезидентів. І місцеві експерти не завжди позитивно оцінюють вплив іноземного банківського капіталу на економіку країни. Крім того, з моменту вступу України у СОТ іноземні банківські групи дістануть право відкривати в Україні свої філії, що значно збільшить як конкуренцію, так і ризики всієї фінансової системи. Ризики полягають у тому, що банки вкладають кошти переважно в іпотечні кредити, і в разі кризи на перегрітому ринку нерухомості їх чекають проблеми [3].

Зазначимо, що висока продажна вартість українських банків примушує нерезидентів створювати фінустанову «з нуля». Так, наприклад, повелися російські бізнес-групи, що створили зокрема банки «РНС» і «БМ-банк». Проте варто пам'ятати, що росіянам «розкрутити» банк простіше, ніж західним банкірам, унаслідок того, що вони розуміють, як це правильніше зробити на своїх власних прикладах через схожість російського і українського досвіду банківської діяльності. Експансія західних банків відбувається в основному за рахунок придбання українських фінустанов, що вже діють.

При цьому не всі українські банкіри поки що готові допустити нерезидентів у свій бізнес повністю, тому згоджуються продати тільки частину акцій, що буде досить для отримання необхідних коштів для розвитку. Проте такі плани частина банків відклала через нестабільність на міжнародних ринках капіталів, що не дасть можливості отримати справедливу ціну за акції.

Приплив іноземного банківського капіталу може мати свої позитивні й негативні сторони. Без західних ресурсів українська економіка не могла б зростати так динамічно, проте через іноземні банки Україна фінансує економіку інших країн. Як зазначають аналітики, з приходом банків-нерезидентів прибуток активніше виводитиметься за кордон. Крім того, дедалі більше проявляється залежність від західного фінансування, яка у разі ускладнень на світових фінансових ринках може обернутися негативними наслідками для крупних компаній-позичальників.

Ефект, якого українські споживачі чекали від іноземних банків, полягав у двох моментах: зниженні процентних ставок по кредитах і підвищенні якості обслуговування. Якщо якість обслуговування в іноземних банках унаслідок дотримання відповідних західних стандартів, як правило, вища, то з процентними ставками ситуація інша. Виплативши значні суми за придбання українських банків, західні фінансисти змушені «відбивати» інвестиції і знижувати процентні ставки (попри те, що мають доступ до дешевших ресурсів) їм не вигідно.

В умовах загальних кризових очікувань інвестори прагнуть мінімізувати інвестиції, а українські банківські активи не можуть вважатися пріоритетним

придбанням. Криза понизила ціни на українські банківські активи, тому українські банкіри бажать вигідно продати їх, отримавши високу ціну.

В 2009 році намітилася тенденція виходу українських банків на міжнародний рівень: «Приватбанк» купив 75% акцій грузинського «Банку Тао», а «Дельта-Банк» – 100% акцій білоруського «Атом-банку». Про наміри придбання вже зараз заявляють і інші українські банки [4].

Очевидно, що на етапі становлення вплив іноземних банків має більше позитивних сторін. Проте на кінцевих споживачах це поки що позначилося в основному тільки в збільшенні доступності кредитів, а не в істотному зниженні процентних ставок.

Присутність банків з іноземним капіталом у банківській системі України відповідає інтересам розвитку національної фінансової системи, сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази соціально-економічного розвитку. Водночас існують досить серйозні фінансові та економічні ризики швидкого зростання частки іноземного банківського капіталу, пов'язані з можливою втратою суверенітету в сфері грошово-кредитної політики, можливим посиленням нестабільності, несподіваними коливаннями ліквідності банків, спекулятивними змінами попиту та пропозиції на грошово-кредитному ринку, можливим відпливом фінансових ресурсів. Тому вирішення питання про форми та масштаби розширення присутності іноземного банківського капіталу на ринку банківських послуг повинно бути підпорядковане стратегічним цілям соціально-економічного розвитку, підвищення національної конкурентоспроможності, економічної безпеки, зміцнення грошово-кредитної системи України.

Не можна вважати, що іноземний банківський капітал – це такий же, як і вітчизняний, тільки трохи ефективніший, і проблема лише в його подальшому залученні. В економіці за все потрібно платити. Треба розуміти, що саме доведеться віддати за приплив порівняно дешевших фінансових ресурсів.

Процеси глобалізації світової економіки не могли і не зможуть обминути ні Україну, ні її фінансово-банківську систему, особливо з огляду на відкритість вітчизняної економіки. Останнє означає, що більшість позитивних і негативних явищ зовнішнього світу буде «імпортуватися» в нашу країну з відповідними наслідками. Відтак, адекватною має бути і економічна політика, спрямована на мінімізацію втрат і максимізацію вигоди від нашої участі в світовому процесі поділу праці.

Вітчизняна банківська система однією з перших переживає процес прискорення інтеграції шляхом розширення присутності в ній іноземного капіталу. І що швидше держава визначить та почне відстоювати національні інтереси в цьому процесі, то кориснішими і менш болючими будуть його наслідки.

Список використаних джерел:

1. Барановський О. Іноземний капітал на ринках банківських послуг України, Росії та Білорусії // Вісник НБУ. – 2007. - №9. – С. 12-20.
2. Геєць В. Іноземний капітал у банківській сфері України // Дзеркало тижня . – 2006. - №26.- С.1-8.
3. Міщенко В., Набок Р. Іноземний капітал у банківській системі країни Центральної і Східної Європи // Банківська справа. – 2006. - № 5-6. – С. 3-14.
4. Національний банк України // www.bank.gov.ua
5. Савлук М.І. Банківська система – барометр економіки // Урядовий кур'єр. – 2005. – 8 листопада. – с. 8.
6. Смовженко Т.С., Другов О.О.Управління процесом зростання участі іноземних інвесторів і роботі банківської системи України // Вісник НБУ. – 2008. - №1. – С. 98.
7. Шелудько Н.М. Іноземний капітал у банківському секторі України//Фінанси України. – 2006. - №7. – С.79.